

**ANALYS AV ÖVERSÄTTNING FRÅN SVENSKA TILL FINSKA.
BERTS DAGBOK AV SÖREN OLSSON OCH ANDERS JACOBSSON**

Pro gradu –avhandling
i nordisk filologi
vid Jyväskylä universitet
Hösten 2000

Marjukka Toppari

Humanistiska fakulteten	Institutionen för nordiska språk
Författare Toppari, Marjukka	
Titel Analys av översättning från svenska till finska: Berts dagbok av Sören Olsson och Anders Jacobsson	
Ämne Nordisk filologi	Typ av avhandling Pro gradu
Avhandlingen färdig Höstterminen 1999 2000	Antalet sidor 54
<p>Sammandrag</p> <p>Syftet med min pro gradu -avhandling är att undersöka hur finsk översättning av Sören Olssons och Anders Jacobssons Berts dagbok kvalitativt motsvarar originaltexten. Översättningen är gjort av Tuula Pölsä.</p> <p>I teoridelen presenterar jag först författarna Sören Olsson och Anders Jacobsson och själva boken Berts dagbok. Jag behandlar översättningsvetenskap i allmänhet och redogör för begreppen översättningsmotsvarighet, översättningsprocess och översättningsbyte. Jag redogör också för bakgrunden till bedömning av översättningens kvalitet.</p> <p>I analysdelen undersöker jag hur bra översättaren kvalitativt har lyckats. Jag jämför den svenska och den finska texten noggrant och antecknar olikheterna. Jag koncentrerar mig på förekomst av några frivilliga översättningsbyten d.v.s. tillägg och bortfall, uttrycksbyten, informationsbyten och namnbyten. Vid behov ger jag också bättre översättningsförslag.</p> <p>Förändringar under översättningen är oundvikliga men jag anser att översättaren har lyckats ganska bra i det stora hela. Bäst har hon lyckats pragmatiskt sett. En orsak till det är att Finland och Sverige liknar så mycket varandra.</p>	
Uppslagsord	Översättningsvetenskap, översättningsmotsvarighet, översättningsbyte
Bibliotek/Förvaringsplats	Aallon kirjasto
Övriga uppgifter	

INNEHÅLL

1 INLEDNING

2 MATERIAL OCH METOD

3 ANDERS JACOBSSONS OCH SÖREN OLSSONS BERTS DAGBOK

3.1 Författarna Anders Jacobsson och Sören Olsson

3.2 Berts dagbok

4 ÖVERSÄTTNINGSVETENSKAP

4.1 Allmänt

4.2 Originallets innehåll och stil

4.3 Översättningstyper

4.4 Att översätta barn- och ungdomslitteratur

4.5 Översättbarhet

5 BEGREPPET ÖVERSÄTTNINGSMOTSVARIGHET

6 ÖVERSÄTTNINGSPROCESS

6.1 Analysskede

6.2 Överföringsskede

6.3 Bearbetningsskede

7 FÖREKOMST AV ÖVERSÄTTNINGSBYTE

7.1 Allmänt

7.2 Obligatoriska översättningsbyte

7.3 Frivilliga översättningsbyte

7.3.1 Tillägg och bortfall

7.3.2 Uttrycksbyte

7.3.3 Informationsbyte

7.3.4 Namnbyte

8 BEDÖMNING AV ÖVERSÄTTNINGENS KVALITET

8.1 Allmänt

8.2 Olika teorier

8.3 Pragmatik

9 SAMMANFATTNING

1 INLEDNING

Syftet med min pro gradu –avhandling är att undersöka hur Anders Jacobssons och Sören Olssons Berts Dagbok och dess finska översättning motsvarar varandra kvalitativt. Berts Dagbok hör till en lång serie av Bert –böcker och jag har valt just den här boken eftersom den är den första som utkom i serien.

Jag intresserar mig mycket för översättning. Jag har börjat mina studier i Vasa högskola och meningen var då att jag skulle själv bli översättare. Sedan har jag flyttat till Jyväskylä och nu ska jag bli språklärare i stället. Det är därför jag har valt ett ämne som handlar om översättning. Jag har själv läst alla böcker i Bert –serien både på svenska och på finska. Bert –böckerna är mycket humoristiska och det är just därför jag brukar ibland läsa dem på nytt . Fast dessa böcker hör till barn- och ungdomslitteratur tycker jag att det är nyttigt för oss vuxna att läsa dem och få veta lite mer om ungdomarnas värld.

I teoridelen kommer jag först att presentera författarna Anders Jacobsson och Sören Olsson och själva boken Berts Dagbok. Därefter behandlar jag lite allmänt översättningsvetenskap, originalets innehåll och stil och om det överhuvudtaget är möjligt att översätta. Jag redogör för begreppet översättningsmotsvarighet och presenterar själva översättningsprocessen. Jag koncentrerar mig i förekomst av översättningsbyten speciellt tillägg, bortfall, uttrycksbyten, informationsbyten och namnbyten. Förändringar som sker vid översättning från ett språk till ett annat kallas för översättningsbyten. När man översätter från ett språk till ett annat bör översättaren avgöra hur mycket information det är ändamålsenligt att uttrycka explicit i översättningen. Han har teoretiskt satt flera alternativ av vilka han bör välja det som passar in i helheten och där han exempelvis tar hänsyn till t.ex. mottagargruppen. Jag redogör också lite teoretisk bakgrund för bedömning av översättningens kvalitet och pragmatik.

I analysdelen kommer jag att undersöka hur bra översättaren har lyckats att använda tillägg, bortfall, uttrycksbyte, informationsbyte och namnbyte i sin översättning. Avsikten är att redogöra hur texten förändrar sig under översättningsprocessen från svenska till finska. Jag undersöker om något har fallit bort helt och hållet och om översättaren har tillagt något. Kan man fortfarande känna till att texten härstammar från Anders Jacobsson och Sören Olsson? Jag skall ta reda på hur mycket texten har förändrats. Kulturerna liknar ganska mycket varandra i Sverige och i Finland så det borde inte förekomma några större svårigheter i detta avseende. Den viktigaste frågan är, vilka förändringar har ägt rum och om de störande jämfört med den ursprungliga texten.

2 MATERIAL OCH METODER

För den teoretiska bakgrunden kommer jag att använda olika översättningsvetenskapliga verk samt skrifter om författarna Anders Jacobsson och Sören Olsson. Dessa skrifter har jag fått från bokens utgivare Raben & Sjögren i Stockholm.

Mitt undersökningsmaterial utgörs av Anders Jacobssons och Sören Olssons Berts Dagbok, som de har skrivit år 1987, och dess finska översättning Bertin Päiväkirja, som Tuula Pölsä har översatt år 1992.

Undersökningsmetoden är kvalitativ. Det betyder att jag kommer att beskriva och förklara eventuella skillnader, som har med frivilliga översättningsbyten att göra, mellan originaltexten och översättningen. Jag har läst böckerna samtidigt och jämfört texterna och antecknat olikheterna. Sedan har jag analyserat de frivilliga översättningsbyten som har förekommit. Jag skall presentera resultat med hjälp av exempel tagna ur den svenska originaltexten och den finska översättningstexten. Ibland ger jag mina egna översättningsförslag.

3 ANDERS JACOBSSONS OCH SÖREN OLSSONS BERTS DAGBOK

3.1 Författarna Anders Jacobsson och Sören Olsson

I detta kapitel behandlar jag Sören Olssons och Anders Jacobssons produktion. Min viktigaste källa är *Sören & Anders The true story...nästan*, som jag vid behov kompletterar med andra källor. I slutet av detta arbete presenterar jag en lista över Olssons och Jacobssons hela produktion (bilaga).

Sören Olsson och Anders Jacobsson hör till de populäraste författarna i Sverige. De skriver böcker som barn och ungdomar älskar. De har skrivit bland annat succeböckerna om Bert och Sune. Man kan tala om succeböcker eftersom Bert-böckerna går ut i förstaupplagor på 40 000 exemplar och trycks sedan raskt till gång på gång. En vanlig barnbok däremot brukar tryckas upp i 3 000 – 4 000 exemplar. Tills år 1997 har de sålt närmare två miljoner Bert-böcker. (Författarporträtt Sören Olsson & Anders Jacobsson.) Böckerna om Bert finns utgivna i hela Norden (inkl. Island), Tyskland, Holland, Spanien, Slovakien och Estland (Sören & Anders The True Story...nästan).

Sören Olsson är född år 1964. Han är gift och har själv tre barn. Hans bakgrund innehåller grundskolan, gymnasiet sociallinje, arbete i Konsum i 3,5 år, fritidsledare ½ år, cirkelledare i musik i 2 år, ekonomisk linje på Komvux, lärarvikarie på låg- och mellanstadiet och förberedande scenskoleutbildning. Från 1987 har han varit författare på heltid (Sören & Anders The True Story...nästan, 7).

Anders Jacobsson är Sören Olssons kusin. Han är född år 1963. Även han är gift och har tre barn. Hans bakgrund innehåller grundskolan, gymnasiets humanistiskalinje, arbete i Konsum 6 år, lärarassistent 2 år, avsynare på Kilsta

Componenta 8 månader, vid lokalradion som frilans cirka 3 år, 15-poängskurs i informationskunskap på högskolan, vikariat som lärare på högstadiet och gymnasiet och därefter heltid som författare från 1987 (Sören & Anders The true story... nästan, 7).

I början av 80-talet jobbade Anders Jacobsson som lärarassistent på en skola i Karlskoga och kom då i kontakt med barnens lekar, aktiviteter, känslor och böcker. När en annan lärarassistent talade om att han tänkte skriva en barnbok tänkte Anders för sig själv att det skall jag väl med. Han skrev ett avsnitt om Sune, en klurig sjuårig kille som inte kan låta bli att snegla på tjejerna. Anders läste in avsnittet på bred Karlskogadialekt i sin hemmastudio och skickade det till lokalradion som då hade en särskild avdelning som hette allemansradion. En man på radion gillade Sune och Anders fick göra en hel serie i den lokala lokalradion, kommunalradion. Snart ökade efterfrågan i det övriga länet och berättelsen om Sune började därefter sändas i hela lokalradion. Snart hörde ett lokalt bokförlag av sig och ville ge ut berättelsen om Sune som bok. I boken skulle det vara illustrationer. Anders kom då att tänka på sin kusin Sören vars stil skulle passa på Sune. Bok nummer ett, Sagan om Sune, kom ut 1984. Anders fortsatte att skriva om Sune, men nu kunde inte Sören hålla sina fingrar i styr utan lade sig i arbetet med ideer, infall och funderingar. Snart flöt skrivandet ihop och från den tredje Sune-boken befann de sig i ett gemensamt författande. Efter den fjärde Sune-boken kändes Sune sliten. Kusinerna ville skriva om en ny figur. Anders hade en ide om en 9-årig kille som skriver dagbok. Sören föreslog då att han skulle vara något äldre för att särskilja honom från Sune. Det blev Bert 12 år (Sören och Anders The True Story... nästan)

Sören Olsson och Anders Jacobsson berättar att väldigt många undrar hur man kan skriva tillsammans. De säger att mycket bygger på samtal mellan dem. Någon har en ide som denne presenterar för den andre. Därifrån bygger de på

med nya ideer, s.k. brainstorming. De säger att det går fortare att skriva när man är två och det är dubbelt så roligt. (Sören och Anders The True Story... nästan, 8.)

Sören Olsson och Anders Jacobsson berättar att de har en målsättning med sitt skapande: Att med humorns hjälp ta upp tidsaktuella och för barn och ungdomar problematiska situationer som uppstår för dem dagligen. De vill förmedla en positiv syn på livet och att det finns hopp i alla situationer. De säger att de vill visa att man inte är ensam om sina egna problem och att det finns utvägar på allt. De vill få människor att känna igen sig i sina egna liv och att man kan skratta åt sig själva (Kulturproducenterna Änglatroll.) Kusinernas berättarstil var en reaktion mot vad de kallar "70-talets tristesslitteratur – sociorealistiska berättelser om höghus och skilsmässor (Kooperatören 9/92).

Olsson och Jacobsson skriver inte bara böcker utan de har gjort en hel del produktioner för radio, TV och film. En ungefärlig lista finns i bilaga 1.

3.2 Berts dagbok

Berts dagbok berättar om en 12-årig pojke som heter Bert Ljung. Han är en helt vanlig pojke utom det att han gör någonting som är absolut förbjudet för killar: han skriver dagbok. Det gör han under täcknamnet Treb Walker eftersom han tycker att han har världens fulaste namn. Han vill inte att någon får reda på att han skriver dagbok. Han tycker att det skulle vara livsfarligt om t.ex. klassens starkaste kille Klimpen fick veta det. Då skulle hela världen snart få veta att Bert älskar en tjej, är förföljd av en bautabacill, gör vetenskapliga experiment tillsammans med sin vän Åke och tjuvstrumpar i hemlighet. Hela boken är skriven i form av en dagbok. Det är en rolig berättelse om Bert, hans familj och

vänner. Bert är en äkta 70-talsbarn. Det finns varken dataspel eller video på boken.

Författarna själva berättar att en del av framgången är väl att det inte handlar så mycket om tuffa och hårda killar. Bert är en mjukis. När han försöker göra sig tuff blir det bara löjligt (Kooperatören 9/92). Även om Berts dagbok är en ungdomsbok så tycker också vuxna människor om den.

Den finska översättningen av Berts Dagbok heter Bertin Päiväkirja och den är utgiven av Otava år 1992. Översättaren heter Tuula Pölsä. Det är omöjligt att få information om själva översättaren eftersom Tuula Pölsä är ett täcknamn (Telefonsamtal 16.6.1999).

4 ÖVERSÄTTNINGSVETENSKAP

4.1 Allmänt

Översättningsvetenskapen hör ihop med språkvetenskapen. På samma sätt som det finns olika teorier inom språkvetenskapen finns det olika teorier och skolbildningar inom översättningsvetenskapen. Att något kan kallas för vetenskap förutsätter att forskningen är autonom. Översättningsvetenskapen är inte autonom i den bemärkelsen att den skulle ha egna forskningsmetoder. Översättningsvetenskapen använder metoder från språkvetenskap, vilket är helt naturligt. (Sorvali 1991, 18.)

Översättningsvetenskap är en del av den allmänna språkvetenskapen, men vid översättning behandlar man inte bara lingvistiska frågor. Översättningen är alltså inte så enkelt att man byter ut ett ord i ett språk mot ett motsvarande ord i ett

annat språk. Översättningen hör till den mänskliga verksamheten, därför måste man vid översättning också ta hänsyn till människans beteende inte bara till de lingvistiska frågorna. Översättningsvetenskapen använder både språkvetenskapliga och beteendevetenskapliga metoder. Man är intresserad av översättarens tankar och beteende när han översätter. (Sorvali 1991, 18.) Kultur och översättningsområde spelar alltså en viktig roll.

Översättningsvetenskap har också en viss konstnärlig funktion, speciellt när man översätter skönlitteratur. Sorvali (1991, 19) anser att man i detta fall kunde hellre tala om "översättningskonst" än översättningsvetenskap. Till exempel poetiska figurer kan man inte översätta ord för ord enligt grammatiska regler, eftersom de kan ha en helt annan betydelse och form i målspråket.

4.2 Originalets innehåll och stil

Syftet med översättningen är att läsaren ska läsa texten som om det vore originaltexten. Det är lättare att översätta texten så att den liknar originaltexten om språken är nära besläktade. Då motsvarar ordföljden och ordens betydelser mera varandra. Textens innehåll har också inverkan på hur nära översättningen kan vara originalet. Om originalet har mycket en personlig stil, har det säkert många olika stämningar. Då är det för översättaren ganska svårt att få just samma stil och stämningvärde för översättningen. En text kan förstås ha många olika översättningar, som alla kan vara helt rätta och bra. Huvudsaken är att översättaren inte ger sina egna personliga åsikter, stämningar till översättningen utan är trogen till originalet och försöker uttrycka originala stämningar. (Söderlund 1965, 36–38.)

Översättningens innehåll är beroende av originaltextens art. Söderlund (1965, 13) har i sin bok delat texterna in i tre olika huvudgrupper. Med allmän – kommersiell text menar han alla slags affärshandlingar o.dyl. Till den här gruppen kan höra nästan allt som inte hör till de andra grupper. Den andra gruppen kallar han facktext. Skillnaden till den första gruppen är att texten är mer speciell och hör till något visst område. Sista gruppen är litterär text som innehåller litteratur och tv-texter. Vid översättning av texterna i den här gruppen har översättaren ett ganska stort ansvar för att översättningen ska ge liknande intryck som originalet. (Söderlund 1965, 13.)

Översättaren bedriver en form av språkvårdande verksamhet. Det arbete han utför är av stor betydelse för hur språket kommer att förhålla sig till utländskt inspirerade novationer i språket, vilken frekvens vissa nyheter får osv. En god översättning berikar målspråket och dess kultur. (Sorvali & Lindberg 1987, 12–13.)

4.3 Översättningstyper

Casagrande (1954, enligt Ingo 1991, 54-55) har delat översättningar in i fyra grupper på grund av deras betydelser. *Pragmatisk översättning* omfattar ofta små enskilda ord, översättningar av speciella områden och allmänna saktexter. Huvudsaken är att få fram den klara och riktiga informationen från originalspråket till målspråket. Textens innehåll har en stor betydelse.

I *estetisk-poetisk översättning* är däremot den yttre formen redan viktigare än innehållet. (Ingo 1991, 55). I det här fallet kan man tala om ”översättningskonst” (Sorvali 1991, 19).

Den tredje gruppen kallar man *etnografisk översättning*. Då ska man ta hänsyn till kulturella skillnader. Översättaren ska veta till vem han översätter. Det betyder att översättaren måste kanske tillägga något till uttrycket så att det blir klart för textens mottagare. (Ingo 1991, 56-57.) Om bildningsskillnaderna är verkligen stora kan den bästa lösningen vara att översättaren bifogar ett fristående ordförråd (Ingo 1981, 27).

Med *den lingvistiska översättningstypen* menar man en sådan översättning, som har sin största vikt på grammatiska regler. Översättaren försöker vara trogen till konstruktioner i det ursprungliga språket. I den här översättningen handlar man ord och morfem som enskilda komponenter och avsikten är att framställa strukturella drag i målspråket och jämföra dem med det ursprungliga språket. Den lingvistiska översättningstypen är mycket användbar i kontrastiv lingvistik. Denna översättningstyp har också väckt uppmärksamhet i maskinella översättningar, eftersom när man översätter med maskin är det ofta fråga om morfematiska motsvarigheter i två språk. (Ingo 1991, 57.)

Det är inte rent fråga om någon av de här översättningstyperna i Berts dagbok. Det är närmast fråga om pragmatisk översättning eftersom huvudvikten ligger på att få fram den klara och riktiga informationen från originalspråket till målspråket och textens innehåll har stor betydelse. Det är inte fråga om estetisk-poetisk översättning eftersom innehållet är här viktigare än yttre formen. Det är inte heller fråga om etnografisk översättning eftersom Sverige och Finland ligger så nära varandra kulturellt att man inte behöver förklara texten till läsaren. Man kan inte heller tala om den lingvistiska översättningstypen här eftersom grammatiska regler inte spelar någon viktig roll i översättningen av ungdomsböcker.

4.4 Att översätta barn- och ungdomslitteratur

I huvuddragen finns det inga större skillnader mellan översättning av barn- och ungdomslitteratur och skönlitteratur för vuxna. Nationell *adaptation* bör dock vara vanligare vid översättning av barn- och ungdomslitteratur. Med det avser man sådana förändringar som har gjorts därför att läsarna förmodligen har bristande erfarenheter och kunskaper om den främmande miljön. Tankesättet kan variera i olika länder; man kanske anser att det inte är lämpligt att barn får höra vissa bruk och tankesätt. Mot detta har man också invänt. Man ger ju ut utländsk barn- och ungdomslitteratur i översättning för att läsarnas begreppsvärld skall internationaliseras och att deras ingång till litteratur skall öka. (Klingberg 1974, 124.)

Förkortningar d.v.s. *bortfall* av det berättade accepteras i allmänhet vid översättning av barn- och ungdomsböcker. De görs för att förkorta textlängden (förkortade upplagor) eller för att kringgå något ställe som är svårt att översättas. Även förkortningar är av adapterande karaktär. Ibland tycker översättaren att författaren inte har gjort sin framställning tillräckligt tydlig. Då kan han använda *förlängningar* d.v.s. *tillägg*, han förklarar saker med egna ord. (Klingberg 1974, 67, 90)

4.5 Översättbarhet

Översättandets möjligheter och omöjligheter har länge diskuterats fast ämnet i sig är paradoxal. Man har gjort översättningar redan åtminstone under 2 000 år. Konstnärligt språkbruk förorsakar problem i översättandet. Man anser i allmänhet att betydelse och begripligt innehåll är möjliga att översätta men t.ex. stilen, rytmen och melodin kan misslyckas. Ibland kan det hända att man kan

översätta men resultatet är inte det bästa möjliga. Det är alltså fråga om också kvalitet. Möjligheten att översätta hänger alltså ihop med den kvalitet man väntar sig av översättningen. (Sorvali 1983, 67.)

Man talar om två kategorier för översättbarhet, den lingvistiska och den kulturella. I lingvistisk översättbarhet inkluderar de funktionellt relevanta dragen; några av dem är i själva verket formella drag i originaltextens språk. Om målspråket inte har något motsvarande formellt drag, är texten översättbar. Det finns också kulturella översättbarheter, ett exempel är det finska ordet *sauna* i en engelsk översättning. Ordet kan stå översatt, eftersom den finska och den engelska institutionen är helt olika. (Sorvali 1983, 70.) Sverige och Finland liknar varandra så mycket att jag inte kunde hitta några kulturella översättbarheter i mitt material.

Om man kategoriskt hävdar kravet på att bevara både form och betydelse och om man kräver att en översättning inte får medföra någon som helst formförändring, informationförlust eller tilläggsinformation, då är det onekligen sant att översättning är en omöjlighet. Ju mera estetisk-poetisk en text är, desto mer krävande och svårare är det att översätta texten. Det händer ibland att texten förlorar så mycket vid översättning att det blir helt meningslöst att översätta den. Översättning kan också visa sig vara omöjligt av semantisk-pragmatiska skäl. Målspråkets kulturmiljö kan vara så avvikande från källspråkets, att ett visst begrepp saknas i målspråket och att det därför inte är möjligt att finna motsvarande ord. (Ingo 1991, 16-18.)

5 BEGREPPET ÖVERSÄTTNINGSMOTSVARIGHET

Översättandets huvudsyfte är att finna riktiga och ändamålsenliga översättningsmotsvarigheter till originaltexten. Därför har tankar kring motsvarighetsförhållanden hört till de centrala frågorna för översättningsvetenskaparna och begreppet *ekvivalens* har i den översättningsvetenskapliga litteraturen visat sig vara ett synnerligen tånjbart begrepp. Den här termen har använts i olika betydelser och den har heller inte alltid definierats. I allmänhet har den använts för att syfta på det semantiskt mest exakta motsvarighetsförhållandet. På svenska har man använt både termen *ekvivalens* och *översättningsmotsvarighet*. Den senare syftar på ett ord eller ett uttryck som fungerar som en motsvarighet, inte på själva motsvarighetsförhållandet som termen *ekvivalens* och den är nödvändig, när vi har att göra med konkreta texter. Begreppet *översättningsmotsvarighet* är inte heller problemfritt, eftersom översättarens lösningar kan granskas ur lika många synvinklar som själva motsvarighetsförhållandet. (Ingo 1991, 81–82.)

Med *översättningsmotsvarighet* avses här ett ord eller uttryck på målspråket som har använts i en viss text eller som man kunde använda som motsvarighet till ett ord eller uttryck på originalspråket. Det finns både goda, medelmåttiga, dåliga och direkt felaktiga översättningsmotsvarigheter. Det är mycket vanligt, att den motsvarighet som översättaren använt är bra ur en aspekt, men dålig ur en annan. (Ingo 1991, 82.)

Ibland saknas helt *lexikonmotsvarighet* i det ena språkets ordförråd. En dylik lexikal lucka kan i allmänhet fyllas s.a.s på omvägar genom att man använder förklarande uttryck. Om luckan beror på att själva företeelsen är okänd i målspråket, är det också mycket vanligt att trygga sig till citatlån, dvs. man tar in

originalspråkets ord i översättningen. (Ingo 1991, 83.) Det har översättaren inte behövt göra i det här fallet.

När det gäller en motsvarighet i ett visst textsammanhang, *(ko)textmotsvarighet*, kan vi först utgå från att utelämnande av ett ord eller ett uttryck i en översättning inte alltid behöver innebära semantiskt bortfall. Om man kan direkt ur satssammanhanget eller kotexten utläsa den betydelse översättaren inte har sagt i ord kan vi tala om *implicit motsvarighet*. På motsvarande sätt behöver tillägg av ett ord eller uttryck nödvändigtvis inte medföra ett semantiskt tillägg. Översättaren kan bara uttrycka i ord något som författaren har låtit framgå endast implicit av textsammanhanget. Då kan man tala om *explicit motsvarighet*. (Ingo 1991, 86.)

Språket uppvisar inte bara en enda standartvariant, utan det finns också språkliga varianter som uppkommit av olika orsaker och på olika grunder. Geografiskt läge, språkanvändningssituation, social ställning, en persons individuella språkvanor och en författarens stildrag, allt detta är ägnat att skapa olika språkvarianter. Man kan särskilja åtminstone allmänspråkets *stilmotsvarigheter* (t. ex låg, normal och hög stil), *dialektmotsvarighet* som bestäms på geografisk eller social grund, *idiolektmotsvarighet* som baserar sig på det individuella språkbruket, samt *registermotsvarighet*, som beaktar det faktum att samma person använder språket på olika sätt i olika situationer. Det kanske viktigaste gemensamma draget hos de olika motsvarigheterna är att en viss språklig varietet alltid förverkligas inom ramen för texten eller textavsnittet, alltså inte ord för ord. (Ingo 1991, 88.)

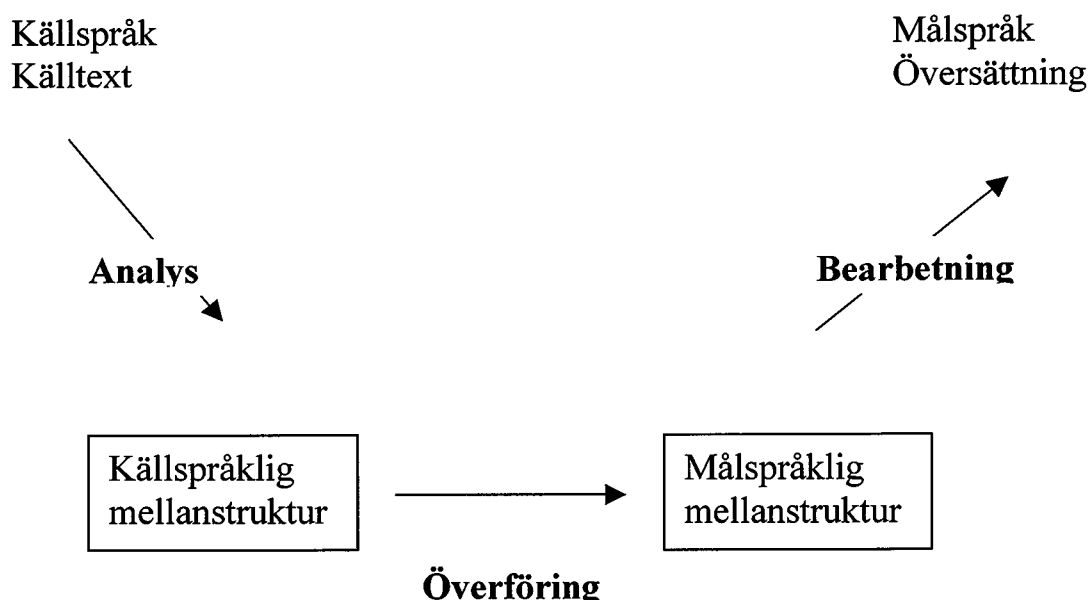
Semantiska motsvarigheter kan granskas å ena sidan med hänsyn till *denotationen* (grundbetydelsen) och å andra sidan med hänsyn till *konnotationerna* (känslovärdet). Det finns fall där ett visst ord eller en tänkbar

översättningsmotsvarighet skulle vara en god *denotationsmotsvarighet* men en dåligt *konnotationsmotsvarighet*. En god semantisk motsvarighet måste uppfylla kraven på både korrekt denotation och korrekt konnotation. (Ingo 1991, 89.)

Den sista aspekten på översättningsmotsvarigheter är den pragmatiska. Pragmatiken fäster uppmärksamhet vid förhållandet mellan språket och språkbrukaren. Det mest centrala är härvid det faktum att sättet att använda språket är betingat av situationen, författarens/talarens/åhörarens/läsarens kunskaper, attityder antaganden osv. För översättningens del är det här skäl att betona dels det faktum att en översättningsmotsvarighets lämplighet eller olämplighet är beroende av språklig praxis, dels kravet på att motsvarigheten måste fungera, dvs. att man bör ta hänsyn till mottagarens speciella behov och eventuella skillnader i kulturbakgrunden. (Ingo 1991, 89-90.)

6 ÖVERSÄTTNINGSPROCESS

Enligt Ingo (1991, 92) kan översättningsprocessen jämföras med brobyggande. I den ena änden finns källspråket och i den andra änden finns målspråket och översättningen, som framföds ur översättarens kreativa språkbehärskning. Men innan målspråkets strand nås, måste textens betydelse efter analysskedet överföras från källspråket till målspråkets. På detta sätt kan man särskilja tre skeden i översättningsprocessen: analys, överföring och bearbetning. Figur 1 visar de här tre olika skeden.

Figur 1 Översättningsprocessen i tre skeden: analys, överföring och bearbetning (Ingo 1991, 92).

6.1 Analysskede

En noggrann analys av originaltexten är grunden för all översättning, eftersom bara en mångsidig och grundlig kännedom om den text som ska översättas är en tillräcklig förutsättning för en lyckad översättning. För att analysskedet ska bli tillräckligt ingående är det skäl att granska originaltexten ur olika synvinklar. (Ingo 1991, 93). Analysen går till på det sättet att man först fastställer de meningsfulla relationerna mellan orden och ordkombinationerna, sedan deras denotativa och konnotativa betydelser. (Sorvali 1983, 55). Åtminstone följande fem delmoment hör till textanalysen: förberedande textanalys, grammatikalisk analys, semantisk analys, stilanalys och pragmatisk analys. (Ingo 1991, 93–94.)

6.2 Överföringsskede

I överföringsskedet överförs det noggrann analyserade textmaterialet till målspråk. Av översättningsprocessens olika skeden är det överföringen som är den mest svårgripbara, därför att vi inte ännu kan beskriva vad det egentligen är som sker i översättarens hjärna i detta för översättningen väsentliga skede. (Ingo 1991, 165.) Också vissa personliga problem kan störa vid överföringsprocessen, vilket sker mer eller mindre omedvetet. Översättaren kan ha vissa förutfattade meningar om översättningsprocessen. Han kan vidare veta alltför mycket om ämnet, vilket kan leda till ett mindre lyckat resultat. (Sorvali 1983, 57.) Överföringsprocessens resultat är semantiskt exakt, men i fråga om formen saknas ännu den slutliga finslipningen och formuleringen. (Ingo 1991, 165 – 166).

6.3 Bearbetningsskede

I det tredje och sista skedet av överföringsprocessen, bearbetningsskedet, får översättningen sin slutgiltiga konkreta form. Det är nu som de semantiskt noggranna råkopiorna till översättningar, vilka producerats i överföringsskedet, bearbetas till en smidig och idiomatisk målspråklig text, som även stilmässigt så långt som möjligt motsvarar originalet. (Ingo 1991, 216.)

Översättaren måste beakta tre aspekter, nämligen språkets varianter, de väsentliga stilkomponenterna och tekniken med vilken man kan åstadkomma den åsyftade stilen. De språkliga varianterna kan ses ur olika synpunkter. Författarna diskuterar förhållandet mellan talspråk och skriftspråk och tar sedan upp olika sociologiska aspekter, t.ex. ålder, kön, utbildningsnivå, yrke och

socialklass. Alla dessa ska översättaren ta hänsyn till vid i bearbetningskedet. (Sorvali 1983, 60.)

7 FÖREKOMST AV ÖVERSÄTTNINGSBYTEN

7.1 Allmänt

Förändringar som sker vid översättning från ett språk till ett annat kallas för översättningsbyten. Det finns många orsaker till förändringar när en översättare överför textmaterial från ett språk till ett annat språk. När man översätter från ett språk till ett annat bör översättaren avgöra hur mycket information det är ändamålsenligt att uttrycka explicit i översättningen. Han har teoretiskt sätt flera alternativ av vilka han bör välja det som passar in i helheten och där han exempelvis tar hänsyn till t.ex. mottagargruppen. Huhtala (1995, 38-39) delar in förändringarna i två grupper: obligatoriska och frivilliga översättningsbyten. Jag koncentrerar mig på några frivilliga översättningsbyten i Berts dagbok och dess översättning.

7.2 Obligatoriska översättningsbyten

Ett obligatoriskt översättningsbyte kan definieras på följande sätt: en förändring i textmaterialet som entydigt och enbart beror på strukturella skillnader mellan de aktuella språken. Till obligatoriska översättningsbyten hör *nivåbyten* och *kategoribyten*. (Huhtala 1995, 39 – 40.)

Med byte av nivå menar Catford enligt Huhtala (1995) sådana fall där ett SL-element på en lingvistisk nivå får en TL-översättningsekvivalens på ett helt

annan nivå. I praktiken är endast byten mellan nivåerna för grammatik och lexikon möjliga. Ett nivåbyte blir aktuellt när man i finskan anger ett substantiv såsom obestämt eller bestämt till sin betydelse genom förklarande tillägg eller bestämningar av olika slag. I svenskan har man grammatiska medel att uttrycka bestämdhet och obestämdhet (Huhtala 1995). Följande exempel är från Huhtala (1995).

(1) a. SL *Eräässä* mikrotietokoneiden mahdollisuuksia käsitelleessä *tilaisuudessa* käytti *muuan* viisas *mies* puheenvuoron, missä hän esitti yksinkertaisen analogian tietokoneen ja lääkärin välillä. (s. 40)

(1) b. TL Vid *en konferens* om mikrodatorernas möjligheter pekade *en vis deltagare* på likheten mellan datorer och läkare. (s. 40)

Förkortningen SL betyder här source language, original språk och TL target language, målspråk.

Nivåbyten är inte de enda obligatoriska byten som kan ske vid översättning, utan också kategoribyten förekommer. Det finns flera typer av kategoribyten: *strukturbyten, klassbyten, enhetsbyten och intrasystembyten* (Huhtala, 1995).

Ett strukturbyte uppstår t.ex. när ett element byter plats vid översättning. Strukturbyten kan förekomma inom alla ranger inom grammatiken och därför kan man tala om meningsstrukturbyten, satsstrukturbyten, frasstrukturbyten och ordstrukturbyten (Huhtala, 1995). Ett exempel på satsstrukturbyten från Huhtala

(1995) är följande där finskans struktur ASP förändrats till APS vid översättningen (A = adverbial, P = predikat, S = subjekt).

(2) a. SL Torstai-iltapäivänä (A) Pylkkö (S) tapaa (P)
Kööpenhaminassa... (s. 41)

(2) b. TL På torsdag kväll (A) träffar (P) Pylkkö (S) i
Köpenhamn... (s. 41)

I svenskan är ordföljden i huvudsatser (påståendesatser) omvänd när någon annan satsdel än subjektet inleder satsen, och därför står elementen i exempelmeningen i annan ordning i översättningen än i originalet.

Ett klassbyte inträffar när översättningsekvivalensen till Ett SL-element är en medlem av en annan klass i målspråket. På följande exempel från Huhtala (1995) sker en ett klassbyte, eftersom det ord som hör till klassen substantiv i originaltexten, hör till klassen adjektiv i översättningen.

(3) a. SL *Suomen* viranomaisten toimivalta sukunimeä
koskevassa asiassa. (s. 42)

(3) b. TL *Finsk* myndighets behörighet i ärende som gäller
släktnamn. (s. 42)

Enhetsbyten är avvikelser från formell motsvarighet där översättningsekvivalensen till en enhet av en rang i SL är en enhet av en annan rang i TL. Ett enhetsbyte blir aktuellt bl.a. när det som uttrycks med morfem i det ena språket uttrycks medord eller med ordföljd i det andra. Följande exempel är från Huhtala (1995).

(4) a. SL ...siis viestejä eri tasoilla. (s.43)

(4) b. TL ...alltså budskap *på* olika nivåer. (s.43)

Intrasystembyten är sådana översättningsbyten som sker internt inom ett system. Ett exempel på intrasystembyten är förändringen av numerus som i finskan och svenskan formellt sett motsvarar varandra: båda språken har formerna singularis och pluralis. Följande exempel illustrerar fallet där finskan använder pluralis och svenskan singularis.

(5) a. SL *Portailta* on upea näköala kaupunkiin.

(5) b. TL *Från trappan* har man en storslagen utsikt mot staden.

7.3 Frivilliga översättningsbyten

Ett frivilligt översättningsbyte innebär en förändring som uppstått på grund av andra orsaker, inte primärt av strukturella olikheter mellan de aktuella språken. Speciellt vid frivilliga översättningsbyten krävs andra kunskaper än bara kännedom om språkets struktur. Resultatet beror på hur väl översättaren känner till t.ex. uppdraget, målgruppen, ämnet och hur bra han är att uttrycka sig i skrift. När ett frivilligt översättningsbyte uppstår kan resultatet för det första vara att något element i originalet respektive i översättningen inte har någon direkt motsvarighet i översättningen respektive i originalet. Sådana fall är tillägg och bortfall. För det andra kan det finnas ett element i översättningen som har en motsvarighet i originalet men inte en lexikonmotsvarighet. När ett element i originalet har en motsvarighet i översättningen är det fråga om *uttrycksbyten*, *namnbyten*, *numerusbyten*, *stilnyansbyten*, *tidsformsbyten*, *stavningsbyten*, *ordföldsbyten* eller *satsbyten*. (Huhtala 1995, 47–54.) Jag koncentrerar mig på tillägg, bortfall, uttrycksbyten och namnbyten.

7.3.1 Tillägg och bortfall

Tilläggen är vid sidan av utelämningarna de allra lättast iakttagbara förändringarna som sker vid översättning. En allmän regel för tillägg och bortfall är att de i allmänhet har pragmatiska orsaker, dvs. att förändringarna är nödvändiga till följd av originaltextens och översättningens olika språkliga och kulturella miljö eller andra utomstående omständigheter kring översättningen. (Ingo 1991, 254-255.)

Med ett tillägg avses en förändring som innebär att sådant textmaterial finns i översättningen som inte har någon direkt motsvarighet i originaltexten. Det

tillagda elementet kan representera vilken enhet som helst inom grammatiken. Teoretiskt sett kan ett tillägg resultera i en betydelseförändring. (Huhtala 1995, 44-45.)

När det är fråga om att överföra ett identiskt semantiskt innehåll till målspråket kan man särskilja två olika typer av tillägg. Antingen är det fråga om *ett verkligt semantiskt tillägg*, dvs. man tillskjuter verkligen översättningens text nya betydelsekomponenter, eller blott *ett explicitgörande*, dvs. översättningen uttrycker endast klart i ord, *explicit*, sådana betydelseelement som i originaltexten endast finns med *implicit*, ”mellan raderna”. (Ingo 1991, 255.) Man får inte tillägga förklaringar om de inte behövs (Sorvali 1988, 64).

Översättaren har gjort bara några tillägg i sin översättning och de är inte heller mycket betydelsefulla. Tillägg i exempel (6) och (7) fyller inte explicit eller implicit tilläggs kriterier men är kanske närmare explicita tillägg.

- (6) a. Det är bara tjejer som gör det.. De har dagböcker som är skära med röda hjärtan. Min dagbok är blå. (s.11)
- (6) b. Vain tytöt kirjoittavat päiväkirjoja. Tyttöjen päiväkirjat ovat vaaleanpunaisia, ja niissä on kirkkaanpunaisia sydämiä. Minun päiväkirjani on sininen. (s. 7)

- (7) a. För säkerhets skull har jag ritat en läskig dödskalle på framsidan. (s.11)
- (7) b. Varmuuden vuoksi olen piirtänyt kanteen mustan, kammottavan pääkallon. (s. 7)

Författarna har inte berättat att flickornas dagböcker skulle vara ljusröda och inte heller att dödskallen skulle vara svart. Översättaren har tillskjutit nya betydelsekomponent i texten. Å ena sidan är dessa tillägg översättarens egna information och å andra sidan har hon kanske gjort dem för tydlighetens skull. På grund av dessa tillägg blir texten färgrikare.

Exempel (8) gäller närmast ett semantisk tillägg eftersom översättningen har tillskjutits en väsentlig betydelsekomponent.

- (8) a. Smörgås, förresten. Vilket namn! Tänk om det hette marganingås i stället, eller smörälg. (s. 35)
- (8) b. Tiedättekö muuten mitä on voileipä ruotsiksi? Smörgås. Se tarkoittaa: voihanhi. Mikä nimitys! Entä jos se olisikin marganiinihanhi, tai voihirvi. (s. 33)

Översättaren har varit tvungen att förklara den ordagranna meningen på finska. Man kan inte anta att finska barn som läser denna bok kan svenska.

Med *ett bortfall* avses en förändring som innebär att ett element (ett morfem, ett ord, en fras, en sats eller en mening, ett stycke osv.) i originaltexten förblir översatt. Bortfall är således motsatsen till tillägg. Ett bortfall kan innebära en förändring i innehållet men det är också möjligt att innehållet inte förändras på grund av ett bortfall. Bortfall är inte lika frekventa och inte heller strukturellt sett lika viktiga som tillägg. Båda behövs för att översättaren skall kunna reproducera den närmaste naturliga ekvivalensen på målspråket. (Huhtala 1995, 45-46.) Bortfallen kan vad huvudtyperna beträffar jämföras med tilläggen. Även för deras del kan det vara fråga om *ett verkligt semantiskt bortfall* eller ett implicitgörande. Antingen utelämnar man väsentliga semantiska komponenter eller så låter man sådana betydelseelement som i originaltexten finns klart uttalade framgå som självklarheter enbart av satsammansättningen. (Ingo 1991, 255.) Det är möjligt att texten blir semantiskt fattigare och att textens effekt lider av bortfall.

Översättaren har gjort flera bortfall än tillägg i Berts Dagbok.

- (9) a. Sedan kom det en fiskmå som började äta på öronen.
(s.45)
- (9) b. Sitten tuli lokki, joka alkoi syödä korvia. (s. 43)

I exempel (9) har översättaren översatt *en fiskmå* till *lokki* när det egentligen heter *kalalokki* på finska. Det här bortfallet förändrar inte innehållet.

- (10) a. Torleif och Rut med sin trut kom tillsammans. (s. 51)

(10) b. Torleif och Ruut tulivat yhdessä. (s. 49)

I exempel (10) har översättaren inte alls översatt uttrycket med sin *trut*. *Trut* betyder på finska *suu, turpa* (Lampe'n 1981, 740) och de här orden skulle inte alls rimma med namnet Rut.

Det finns också andra bortfall i översättningen.

- (11) a.
- Då vet jag, sa Nadja och lät varm och glad på rösten.
 - Det vore kul att få en fiollektion, sa jag oskyldigt.
 - Det vore kul att ge en fiollektion, sa Nadja lika oskyldigt.
 - Det vore kul att peta en fiolstråke i ögat på en viss person, skrek brorsorna läskigt skyldigt. (s. 97)
- (11) b.
- Sitten minä tiedän, Nadja sanoi, ja ääni kuulosti lämpimältä ja iloiselta.
 - Olisi hauskaa antaa viulutunti, sanoi Nadja yhtä viattomasti.
 - Olisi hauskaa kaivella eräänhenkilön silmää viulunjousella, huusivat veljet iljettävän velvollisuudentuntoisesti. (s. 99)

- (12) a. - Har du skaffat fjäskbrillor? skrek han
 - Raggarunge, mumlade jag.
 - Ska jag tälja en käpp till dig, Blindstyre? Fortsatte Klimpen.
 - Tälj av dig tummen, tattarunge, sa jag nästan hörbart.
 (s. 83)
- (12) b. - Oletko hankkinut itsellesi mielistelylasit? Hän huusi.
 - Kaahaajan penikka, minä mutisin.
 - Veistä peukalosi irti, mänttitää, mutisin. (s. 83)

Det fattas helt och hållet satsen där Bert hoppas att få en fiollektion (ex. 11) samt Klimpens replik om käppet (ex. 12) i översättningen. Det är antingen fråga om ett fel som har hänt i tryckeriet eller översättaren har varit slarvig. När det gäller andra bortfall då är det fråga om implicitgörande bortfall.

- (13) a. Treb Walker och Nadja Nilsson bestämde nästan en träff med fioler. Sedan tog det slut på kronan i telefonautomaten. (s.103)
- (13) b. Treb Walker ja Nadja Nilsson päättivät melkein tapaamisesta viulujen kera. Sitten automaattipuhelu katkesi. (s. 105)

- (14) a. - Leker man med elden kissar man på sig, sa han.
 - Då är varenda småunge pyroman eftersom de aldrig kan hålla tätt, sa jag. (s. 80)
- (14) b. - Tulella leikkiminen on housuihin kusemista, hän sanoi.
 - Siinä tapauksessa jokainen pikkulapsi on pyromaani, minä sanoin. (s. 80)

I exempel (13) har översättaren inte nämt att samtalet bröt eftersom kronan hade tagit slut. I exempel (14) berättar hon inte i sin finsk översättning varför varje småunge är en pyroman. Hon litar på läsarens förmåga att förstå saken enbart från kontexten. Jag anser att trots de bortfallen är helheten lyckad.

7.3.2 Uttrycksbyten

Uttrycksbyten tillsammans med tillägg och bortfall hör till de vanligaste frivilliga översättningsbytena. Ett uttrycksbyte betyder en förändring där elementen i originaltexten och i översättningen inte är varandras lexikonmotsvarigheter, men innehållet hos dessa element är så överensstämmande att läsaren förstår texten på samma sätt vare sig han läser originalet eller översättningen. Det ifrågavarande elementet kan vara vilken enhet som helst. Ofta är det så att översättaren har använt ett pronomen (*han*, *hon*) i stället för ett namn/ ett substantiv. Det är klart att användningen av finskans *hän*, som motsvarar både *han* och *hon* i svenskan, ibland kan vara vilseledande eller störande. Det kan också hända att ett mindre element har ersatts av ett större element, exempelvis ett ord har ersatts med en fras eller ett

ord med en sats. Det finns också fall där översättaren ändrar enheten från större till mindre. (Huhtala 1995, 80–84.)

Översättaren har lyckats väldigt bra att översätta några rim (ex. 15 – 17). De låter väldigt autentiska.

- (15) a. King är jätteding
Plingelingeling
Snart är King ingenting
Bara en falukorvsring (s.15)
- (15) b. On uljas ratsu King
Dingelidingeliding
Pian King on ihan lötkö
Meetvurstipötkö (s. 11)
- (16) a. Ät en en älg – drick och svälj. (s. 101)
- (16) b. Hirvi syö – niele koko yö. (s. 103)
- (17) a. Klimpen är dum i roten – fick ett strykjärn på foten. (s. 101)
- (17) b. Klimppi on mänttipää – jalka silitysraudan alle jää. (s. 103)

Uttrycksbyten verkar inte alls störande i ovannämnda fall. Innehållet hos dessa rim är så överensstämmande att läsaren förstår texten på samma sätt fast det är fråga om uttrycksbyten. Det skulle ju vara omöjligt att översätta rim ordagrant och ännu lyckas så bra.

Lika bra har översättaren lyckats i exempel (18). Eftersom verbet *barra* betyder på finska *varista* (Lampen 1981, 56) motsvarar översättningens substantiv *neulaskato* mycket bra originalets stil fast det är fråga om ett uttrycksbyte.

(18) a. Man kan ringa till personer med roliga namn.

Här är några bra:

- Är det Grahn?
- Ja?
- Barra, då. HA HA HA! (s. 33)

(18) b. Pilasoittoja voi soittaa henkilöille, joilla on hassu nimi.

Tässä muutama hyvä:

- Onko Kuusi?
- Kyllä?
- Onko neulaskato? HA HA HA! (s. 31)

Det finns en ordlek i exempel (19). När det är fråga om en ordlek då är det ofta omöjligt att undvika uttrycksbyten.

- (19) a. - Är Åke där?
- Vilken Åke?
- Åk i väg! (s. 35)

- (19) b. -Onko Åke siellä?
- Kuka Åke?
- Okei! (s. 31)

Det finns också sådana uttrycksbyte med i boken som är mindre lyckade.

- (20) a. - Spatsiba, säger gammelfarmor när hon tackar för maten.
- Sportsida, säger jag. (s. 41)

- (20) b. - Spatsiba, isomummi sanoo, kun hän kiittää ruuasta.
- Tattis vaan, sanon minä. (s. 38)

Exempel (20) låter ju autentisk finska men översättningen har ingenting med den ursprungliga texten att göra. Översättaren kunde ha hittat någon bättre motsvarighet till ordet *sportsida*.

- (21) a. - Min pappa är ledig, sa Åke.
 - Är han rik? Frågade Rut.
 - Nej, men han spelar på hästar.
 - Vilka låter kan han? Skrek Torleif.

Hela klassen skrattade. (s.103)

- (21) b. - Minun isäni on vapaa, Åke sanoi.
 - Onko hän rikas? Ruut kysyi.
 - Ei ole, mutta hän lyö vetoa hevosista.
 - Ketä hän lyö? Huusi Torleif.

Koko luokka nauroi. (s. 104)

Det kan vara svårt att översätta just meningar med verbet *spela* eftersom man kan använda det i så många olika betydelsen i svenskan. Enligt Svensk-Finsk ordbok kan man översätta verbet *spela* med finskans *liikahdella, soittaa, käsitellä soittokonetta, laulaa, liverrellä, sirittää, olla soitimella, helistä, vaihdella, vaihtua, kimmeltää, lepattaa, pyyhkäistä, lepattaa, paukkua, vaihdella, ailahdella, näytellä, esittää näytelmä, esiintyä roolissa, tekeytyä och pelata*. Fast det finns så många olika möjligheter att översätta verbet spela är det inte alltid lätt att lyckas bra.

Exempel (22) är svårt att översätta. Det är också fråga om en ordlek. Ordet finne kan översättas på två olika sätt. Det betyder både *suomalainen* och *finni, näppylä* (Lampen 1981, 178). Översättningen kan vara svårt att förstå för en del av läsare.

- (22) a. Jag tror att jag börjar få horn. Det har vuxit ut någonting i pannan som är rött och gör ont.
- Det är bara en vanlig finne, säger mamma.
 - Jag är ingen finne. Jag är svensk, säger jag. (s.44)
- (22) b. Luulen, että minulle on tulossa sarvet. Otsaan on kasvanut jotain punaista ja kipeää.
- Se on vain tavallinen finni, äiti väittää.
 - En minä ole mikään finni, minä olen ruotsalainen, minä sanon siihen. (s. 42)
 -

Översättaren har inte heller lyckats väldigt bra i exempel (23).

- (23) a. Sassa brassa mandelmassa – 5 B de kan inte passa
Sassa brassa mandelskuta – 5 B de kan inte skjuta
5 A 5 A (s. 84)
- (23) b. Kun 5 B lataa – pallo maassa mataa
5 A tekee maalin – 5 B:tä ottaa kaaliin
5 A 5 A (s.84)

Det är svårt att inbilla sig att skolelever skulle använda ett sådan rim i finskan.
Det låter inte autentisk.

7.3.3 Informationsbyten

Huvudsakligen är informationsbyten sådana att enstaka ord eller ett ord inom en fras i originalet har fått en motsvarighet som ger annan information än originaltexten (Huhtala 1995, 85). Som informationbyten har jag klassificerat också felöversättningar. Några förändringar kan klart räknas till lapsusfel.

Översättaren har gjort några sådana förändringar i t.ex. sladder och rim som har lett till informationsbyten. I exemplen (24) a. och (24) b. är det fråga om en präst och hans byxor; innehållet hos de här två exemplen är helt olika.

- (24) a. Prästen med gesten
tappa byxan på festen
Då tittade gästen
som om prästen fått pesten. (s.21)
- (24) b. Juhlissa elehtii pappi,
housuista irtoaa nappi.
Vieraat katsovat kauhuissaan,
Kun papilla on housut nilkoissaan. (s. 18)

Samma sak gäller också exempel (25). Innehållen är helt olika.

- (25) a. Morbror Jan skalar banan, hela dan, och Malin och Desire´ , de har diarre´ . (s. 72)
- (25) b. Jan-eno banaaneja kuorii,
hän luulee, että tytöt niitä huoli,
mutta Malin ja Desire´
nokka pystyssä ohi kävelee. (s. 72)

I nästa exempel (26) har översättaren översatt order *armen* med finskans *haarem*. Det är fråga om ett klart informationsbyte. Ordet *haarem* är inte heller korrekt finska utan det borde då heta *haaremi*.

- (26) a. Förresten tyckte jag nog att prästen sa ARMEN i stället för AMEN efter varje tal. (s. 22)
- (26) b. Sitä paitsi pappi sanoi minun mielestäni aina puheensa päätteeksi Haarem eikä Aamen. (s. 18)

Det finns inte många felöversättningar i Berts dagbok och en del av dem kan verkligen räknas till lapsusfel.

- (27) a. På stenåldern fanns dinosaurier och sabeltandade tigrar.(s. 58)
- (27) b. Kivikaudella oli olemassa dinosauruksia ja sapelitiikereitä. (s. 56)

I exempel (27) är det fråga om antingen en felöversättning eller ett lapsusfel. Det heter inte *sapelitiikeri* på finska utan *sapelihammastiikeri*. Samma sak gäller också exempel (28).

- (28) a. Treb Walker gele´ i hela kroppen. Treb Walker in i tobaksaffären - tiggde trasiga gelehallon av handlarn. Sprang hem. (s. 98)
- (28) b. Treb Walker oli kauttaaltaan hyytelöä. Treb Walker meni tupakkakauppaan – keräsi kauppiaalta rikkinäisiä hyytelövadelmia. Juoksi kotiin. (s. 99)

Verbet *tigga* betyder *kerjätä*, *anoa*, *pyytää*, *mankua* på finska (Lampen, 721). Det är möjligt att översättaren har menat verbet *kerjäsi* i stället för verbet *keräsi*. De ligger ju väldigt nära varandra. Det kan hända att det är fråga om ett tryckfel. I nästa exempel kan det inte vara fråga om samma slags misstag.

- (29) a. Vi skrattade i takt. Det bultade i huvudet. Jag kände mig dimmig.
- Här har du några blommor, sa jag och glömde tant Toril. (s.113)
- (29) b. Nauroimme tahdissa. Päässä takoi. Tunsin itseni utuiseksi.
- Tässä on sinulle karkkia, minä sanoin ja unohdin Toril-tädin. (s. 116)

Det finns ingen anledning till översättaren att byta ordet *blommor* i originaltexten mot ordet *karkki* (på svenska "godis") i översättningen, när man talar om blommor som Bert skulle köpa tidigare i originaltexten.

7.3.4 Namnbyten

Det traditionella semantiska synsättet ger vid handen att egennamn inte har någon egentlig betydelse, utan att de endast har som uppgift att som ett slags etiketter identifiera individer av olika slag. När det inte finns någon betydelse finns det inte något att översätta och man skulle alltså logiskt kunna komma fram till en klar och enkel princip om att namn inte ska översättas. (Ingo 1991, 204.)

Till följd av språkens olika ljudstrukturer och andra strukturskillnader passar de ljudkombinationer som används som namn inte lika bra in i alla språk. Vissa ljudkombinationer kan i en språkmiljö rent av vara omöjliga att uttala på ett tillfredsställande sätt. Detta har lett till en praxis som innebär, att man anpassar svåruttalade namn till det egna språkets skriv- och uttalsvanor. Egennamn kan vara antingen verkliga eller helt fiktiva. Det är helt naturligt, att de fiktiva namnen oftare översätts än de verkliga. (Ingo 1991, 205.)

Översättaren kan tillämpa olika principer angående behandlingen av namn vid översättning: Den första principen är att översättaren använder precis samma namn i översättningen, dvs. inte översätter namnet. Detta förfaringssätt är det man i vanliga fall brukar rekommendera, eftersom namn inte brukar ha någon egentlig betydelse. För det andra kan översättaren modifiera det källspråkliga namnet enligt målspråkets uttalsregler. Detta kan motiveras med att det är lättare för måltextens läsare. Det tredje förfaringssättet är att namnet ersätts med ett

målspråkligt namn. Detta kan bli aktuellt om namnet har en viss funktion i texten, exempelvis om namnet innehåller viktig information till läsaren. Vissa namn kan väcka speciella associationer hos källtextens läsare. Dessa associationer kan bli dolda för måltextens läsare, om namnet inte ersätts med något motsvarande namn i målkultur. Det fjärde förfaringssättet är att namnet översätts, t.ex. ett binamn. Alla utom det första förfaringssättet förorsakar namnbyten. (Huhtala 1995, 96.)

I Berts dagbok har översättaren förvarat huvudpersonens namn samt också största delen av andra personnamn.

(30) a. Bert (s. 110)

(30) b. Bert (s. 110)

(31) a. Åke (s. 28)

(31) b. Åke (s. 25)

I somliga personnamn har översättaren ändrat bara en bokstav. Hennes mening har troligen varit att modifiera de ursprungliga namnen så att deras ljudstruktur liknar mera finskans ljudstruktur.

(32) a. Moster Marie (s. 72)

(32) b. Maria-täti (s. 71)

(33) a. Tompa (s. 79)

(33) b. Tomppa (s. 79)

Översättaren har ändrat en del av namnen helt och hållet. Dessa namnutbyten är kan inte motiveras.

(34) a. Roffe (s.110)

(34) b. Markus (s. 112)

(35) a. Ragge (s. 110)

(35) b. Kenneth (s. 112)

(36) a. Reinhold (s. 110)

(36) b. Egon (s. 112)

Det finns ingen anledning till varför man skulle ha varit tvungen att ändra helt och hållet de här namnen. De här översatta namnen är inte finska egennamn förutom Markus, som man använder både i Finland och i Sverige. Översättaren kunde ha använt finska egennamn. Hon kunde ha översatt t.ex. *Reinhold* till *Reino* eller något annat finskt egennamn som liknar mera Reinhold. Det är svårt att förstå varför översättaren har valt ut just de här namnen. *Roffe*, *Ragge* och *Reinhold* är tre bröder och alla deras namn börjar med bokstaven R. Det skulle ha varit logiskt att använda samma system också i översättningen. De tre bröderna kunde ha hetat t.ex. *Roope*, *Risto* och *Reino* på finska. Översättaren har också ansett det bäst att förändra namnen på bilmärken som förekommer i boken.

(37) a. Opel (s.13)

(37) b. Ooppeli (s. 10)

(38) a. Rolls Rojs (s. 18)

(38) b. Rolls Roisi (s. 14)

Bilmärket Opel skrivs normalt också på finska Opel, inte Ooppeli. Rolls Rojs som förekommer i boken skrivs ursprungligt Rolls Royce men översättaren har förändrat det till Rolls Roisi. Man kan ändå rättfärdiga översättarens val med att Ooppeli liknar väldigt mycket det folkliga sättet att uttala Opel precis på samma sätt som Rolls Roisi liknar Rolls Royce. Det passar också till stilen man har använt i boken.

Översättaren har lyckats bra att översätta några öknamn från svenska till finska. De låter sådana som man skulle kunna tänka sig att finska barn använder dem.

(39) a. Äckel-Päckeln (s. 38)

(39) b. Ällö (s. 35)

8 BEDÖMNING AV ÖVERSÄTTNINGENS KVALITET

8.1 Allmänt

Litteraturkritiken har långa traditioner och den är även vida utbredd. Fastän en stor del av både den skönlitterära och den vetenskapliga litteraturen även här i Finland utgörs av översättningar, ägnas i litteraturanmälningar vanligen ingen uppmärksamhet åt översättarens arbete, som ju egentligen är av helt avgörande betydelse för utgivningen av verket. (Ingo 1991, 240.) I Finland har vi inte något riktigt översättningskritik, som bedömer översättarnas arbete på samma sätt som t.ex litteraturkritiker bedömer författarnas arbete och TV-kritiker TV-programmens kvalitet. En orsak till det att översättningskritik fattas nästan helt och hållet kan vara det att det inte finns någon objektiv modell som hjälper med bedömningen av översättningens kvalitet. Fast det inte finns någon perfekt metod eller bedömningsmodell måste det i alla fall vara möjligt att visa olika faktorer som har med bedömningen att göra. Bedömningen är ett problem som man har försökt lösa med olika metoder. (Ingo 1990, 277.) Varje översättning är i princip en verksamhet som inte kan upprepas. Varje översättare står i ett visst förhållande till sin text, han lämnar sitt fingeravtryck på översättningen. Två fingeravtryck kan aldrig vara identiska. (Sorvali 1983, 81.)

8.2 Olika teorier

Nida och Taber (Nida & Taber 1969, 163) framhäver att man måste uppnå meningen av dynamiska motsvarigheter i översättningar. Huvudkriterier för en lyckad översättning är just det att hur bra man hittar rätta dynamiska motsvarigheter. Nida och Taber säger, att en bra översättning är en sådan vars betydelse har inte ändrats och språket har formulerats igen på målspråkets villkor så att man uppnår den dynamiska motsvarigheten. Svårigheten vid bedömandet består i att det är svårt att mäta graden av dynamisk motsvarighet. De förslag till testningsmetoder de kommer med (t.ex. lucktest och högläsning till testgrupp) framför allt sådana som garanterar en korrekt målspråklig text men lämnar egentligen jämförelser av form och även betydelse i förlaga och översättning ogjorda (Nida & Taber 1969, 169, 172.)

Översättningskritik bör enligt Reiss utgå från texttyper samt både från språkliga och utomspråkliga faktorer. Hon särskiljer fyra olika texttyper: informativ, expressiv, operativ och audio-medial. (Ingo 1991, 242.)

I informativ text kan själva saken återges oförändrad. Expressiv text ska översättas så att den konstnärlig-estetiska innebörden beaktas i enlighet med målspråkets expressiva och associativa möjligheter. Operativ text med appellfunktion (såsom t.ex propagandaskrifter) ska återges med bevarad reaktion och audio-medial text, såsom sångtext, ska översättas så att "det sinnliga" och "det operativa" bevaras. (Sorvali 1983, 82.)

Wilss har för praktiskt bruk skapat en jämförelsemodell av översättningar. Enligt Ingo (1990) observerar man den här modellen syntaktiska, semantiska och pragmatiska aspekter. Man klassificerar översättarens lösningar av varje nivå icke korrekta, opassande, korrekta och passande. Det centrala i Wilss tankar är

också varje språkenhetens bruksnorm i olika situationer, vilken kan variera väldigt mycket. Kritikens utgångspunkt måste i så fall vara översättningens möjliga avvikelser från den här normen. (Ingo 1990, 280.)

House har enligt Ingo (1991) skapat en mångsidig analysmodell av originaltexten och översättningen som skiljer A) språkanvändarens och B) språkbrukets dimensioner från varandra.

A. Språkanvändarens dimensioner

1. Geografiskt ursprung

Textförfattarens geografiska härkomst kan lämna spår i texten i form av dialektalt färgade ord och uttrycksätt.

2. Social klass

Språket varierar enligt samhällsklass och även detta kan synas i texten. Många författare låter de olika romanpersonerna tala på ett sätt som överensstämmer med deras sociala status.

3. Tid

Texter har redan producerats i tusentals år och gamla texter avviker till följd av språkets ständiga utveckling från moderna texter.

B. Språkbrukets dimensioner

1. Medium

Vissa texter är avsedda att läsas enbart visuellt, andra åter att läsas högt, deklameras eller framförs som tal.

2. Deltagande

Texten kan innehålla både direkt och indirekt anföring, utrop, direkta frågor osv.

3. Social roll

Förhållandet mellan avsändarens och mottagarens sociala roll kan vara symmetriskt eller asymmetriskt. I det förra fallet är de jämbördiga med varandra, i det senare har den ena en större auktoritet.

4. Social attityd

Denna dimension beaktar avsändarens och mottagarens inbördes sociala avstånd med hjälp av en femgradig skala av formalitet: frozen, formal, consultativ, casual, intimate. Graden av socialt avstånd inverkar både på textens innehåll och dess form.

5. Verksamhetsområde

Textens form och utseende påverkas även av det ämnes- och fackområde den behandlar.

Om någon dimension har inte översätts bra, är det fråga om ett dolt fel. Då är det alltså vanligen inte fråga om direkta språkfel. Om den denotativa betydelsen har överförs dåligt till målspråket så att översättningstexten inte är bra målspråk är

det enligt House fråga om ett öppet fel. De öppna felen är alltså antingen denotationsfel (utelämnning, tillägg, substitution) eller strukturella fel (ogrammatiska och tvivelaktiga lösningar). (Ingo 1991, 243 – 244.)

Koller delar enligt Ingo (1991, 246) översättnings jämförelse ut till två kategorier, den praktiska och den teoretiska, men han visar inte någon egentlig jämförelsemodell. Enligt Koller måste man börja med den jämförelse mellan praktik och teori och sedan försöka ge en uttalande om översättarens lösningar.

8.3 Pragmatik

I bedömningen av en översättnings kvalitet är pragmatisk och pragmalingsvistisk aspekt väldigt viktiga eftersom enligt det bedömer man om översättningstext fungerar i sitt nya språk- och kulturområde. Bedömarens huvudfråga är alltså om översättningen gjort på det här sättet fyller sin uppgift i målspråket. Mottagarna talar ett annat språk, lever i ett olik samhälle och ofta i helt olika geografiska och civilisatoriska förhållanden. Man måste ta hänsyn till alla mål man vill uppnå.

Pragmatiken studerar förhållandet mellan språket och språkbrukaren. Sättet att använda språket beror på situationen, författarens/läsarens kunskaper, attityder, antaganden osv. Med ögat på översättningen är det viktigt att komma ihåg att en översättningsmotsvarighets lämplighet eller olämplighet är beroende av språklig praxis. Motsvarigheten måste fungera, man bör ta hänsyn till de speciella behov och skillnader i kulturbakgrund som läsaren har. (Ingo 1991, 89-90)

Om man granskar översättarens enskilda avgöranden, kan man särskilja två olika pragmatiska situationer. Å ena sidan kan texternas kultur-, kunskaps-, tids,

eller bildningsförhållanden vara så pass olika, att utgångstextens semantiska information inte som sådan är tillräcklig eller lämplig för den nya kontexten. Då måste översättaren komplettera och anpassa texten och dess innehåll till den nya situationen eller helt eller delvis omarbeta den. Å andra sidan avviker den språkliga miljön för utgångstext och översättning från varandra d.v.s. språkvanorna samt normerna och reglerna för språkbruket varierar i olika språk. Detta leder till att allt som egentligen till fullo följer målspråkets grammatiska strukturregler ändå inte kan användas (Ingo 1991, 257-258.)

Pragmatiken vållar svårigheter så fort det talas om fenomen som saknas i målspråkets kultur eller som har olika betydelse eller form. Ett exempel på situationen *samma form – olika betydelse* ligger nära oss. De ljudsignaler som berättar för synskadade fotgängare när det går att gå över gatan är till sitt syfte identiska i Finland och i Sverige men de har motsatta funktion (betydelse). När man i Sverige hör en obruten signal bör man vänta tills signalen blir bruten, medan man i Finland kan i lugn och ro gå över gatan (Ingo 1991, 162-163.)

Taxibilarna har i olika länder *samma betydelse* men *olika form*. De kan ha någon färg eller ett annat kännetecken så att man skiljer dem, kännetecken varierar från land till land (Ingo 1991, 163.)

Det kan också hända att situationen har *samma form* och *samma betydelse* men *olika distribution*. I många länder hälsar man genom att skaka hand, men vilka som gör det varierar. I Sverige och Finland är det vuxna som hälsar så, speciellt i mera högtidliga situationer. Vardagligt är det däremot i Mellaneuropa och också bland ungdomar (Ingo 1991, 163-164.)

Viktiga är skillnaderna i språklig praxis, de kan gälla allmänna principer eller enskilda uttryck. Översättaren bör t.ex. kunna skilja vilka som duar vilka enligt

målspråkets normer, i Sverige är det ännu vanligare att dua än i Finland. När en svensk hälsar med "Hej!" säger en finne intuitivt "Päivää" och en finlandssvensk "Goddag". På svenska besvarar man en fråga med *ja* eller *nej*, på franska skall det heta *oui, madame* eller *non, monsieur*. *I dylika fall är det självklart, att man bör använda den pragmatiska motsvarigheten och inte den exakta semantiska* (Ingo 1991, 164.)

I den pragmatiska analysen ingår också som en viktig del identifiering av bildspråk och idiomatiska och s.k. stelnade uttryck och fraser. De kan inte översättas med endast semantiska motsvarigheter utan de förutsätter användning av pragmatiska motsvarigheter. Man måste t.ex. ta ställning till principerna av egennamn (Ingo 1991, 164.)

9 SAMMANFATTNING

Att översätta är en svårare uppgift än vad man kan tänka sig. Fast man kan själv förstå solklart vad man läser eller hör på ett främmande språk blir det mycket svårt att översätta det till någon annan person utan att det blir alltför klumpigt eller komplicerad. Det är alltid lätt att kritisera översättaren. Läsaren av en översättning kan ändå inte veta vad han förlorar jämfört med originaltextens läsare utan att läsa båda versioner, vilket händer förstås mycket sällan.

I denna avhandling har jag behandlat översättningsvetenskapens teori och några översättningsbyte, som kan anses vara problematiska för översättare. Min avsikt har inte varit att kritisera romanens översättare utan visa hurdana svårigheter översättaren kan stöta på. Författarna har en färgrik sätt att skriva och översättaren har lyckats bra med att behålla samma stil. Lite störande är dock att det finns så många fel. Redan ett fel är för mycket eftersom det viktigaste är att information blir överfört. Detta sker inte om man låter bli att översätta meningar med ny information.

Det finns bara ett par tillägg i hela översättningen men flera bortfall. När det är fråga om tillägg anser jag att tillägg går bra till helheten och kan t.o.m. göra texten tydligare. Det finns med sådana bortfall som inte kan motiveras och som gör det svårare att förstå texten. Några är ganska märkvärdiga. Uttrycksbyten är också ganska många. Där har översättaren gjort ett bra arbete. Några rim är väldigt bra och fantasifullt översatta men det finns tyvärr med också sådana som är mindre lyckade. Samma sak gäller också informationsbyten. Vid översättning av namn har översättaren bevarat största delen av namn i sin svenska form.. Hon har anpassat bara några namn på ett sådant sätt att de skulle likna mer finskans ljudsystem. Det finns bara tre namn som helt avviker från de ursprungliga svenska namnen. Enligt min mening kan de inte motiveras.

Översättaren har lyckats bäst pragmatisk sätt. En orsak till det är att Finland och Sverige liknar så mycket varandra. I det stora hela har översättaren också lyckats ganska bra. Det är bara de felen som stör läsandet. Små betydelseförändringar är inte alldeles oförlåtliga men översättaren kan inte vara helt nöjd med sitt arbete.

LITTERATUR

Primärlitteratur

Jacobsson, A. & Olsson, S. Berts Dagbok.1987. Rabe'n & Sjögren, Stockholm.

Jacobsson, A. & Olsson, S. Bertin Päiväkirja. 1992. Otava, Keuruu.

Sekundärlitteratur

Författarporträtt Sören Olsson och Anders Jacobsson. (Broschyr)

Huhtala, P. 1995. Från teori till praktik. Analys av översättningar från finska till svenska. Acta universitatis ouluensis B Humaniora 20. Uleåborgs universitet, Uleåborg.

Ingo, R. 1981. Kääntämisen teoriaa ja sen sovellusta. Stiftelsen för Åbo Akademi, Åbo.

Ingo, R. 1991. Från källspråk till målspråk. Studentlitteratur, Lund.

Klingberg, G. 1974. Översättningen av barn- och ungdomsböcker. En metodisk förundersökning. Pedagogiska institutionen. Lärarhögskolan i Göteborg. Rapport nr. 59.

Kooperatören 9/92.

Kulturproducenterna Änglatroll.(Broschyr).

Lampen, L. 1981. Svensk-Finsk Storordbok. WSOY, Porvoo.

Nida, E.A. & Taber, C.R. 1969. The theory and practice of translation. United Bible Societies, Leiden.

Sorvali, I. 1983. Översättandets teori och praktik. Gaudeamus, Helsingfors.

Sorvali, I. 1988. Kielenkääntäminen. Tutkimuksen ja opetuksen ongelmia. Kouvolan kääntäjäkoulutuslaitoksen julkaisuja N:o 4. Kouvolan kääntäjäkoulutuslaitos, Helsinki.

Sorvali, I. 1991. Studier i översättningsvetenskap. Institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet, Uleåborg.

Sorvali, I & Lindberg, E. 1987. Översättningsanalys. Kouvolan kääntäjäkoulutuslaitoksen julkaisuja N:o 2. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Söderlund, B. 1965. Att översätta. Bonniers, Stockholm.

Sören & Anders The true story... nästan. (Broschyr).

Telefonsamtal med Nina Pitkänen i Otava 16.6.1999.

BILAGA

BÖCKER:

Sagan om Sune 1984
Sune börjar tvåan 1985
Självklart, Sune 1986
Berts dagbok 1987, reviderad utgåva 1993
Sune och Svarta Mannen 1989
Tjejtjusaren Sune 1989
Berts första betraktelser 1990
Berts vidare betraktelser 1990
Berts ytterligare betraktelser 1991
Berts bravader 1991
Duktigt, Sune! 1991
Tuva-Lisa 1992
Berts bekännelser 1992
Sunnes jul 1992
Bert och badbrudarna 1993
Sunnes sommar 1994
Berts bekymmer 1994
Supersnuten Sune – med rätt att snoka 1994
Storasyster och Lillebror leker 1994
Storasyster och Lillebror och glassen 1994
Storasyster och Lillebror och gropan 1994
Storasyster och Lillebror och radion 1994
Sune älskar Sophie 1995
Bert och brorsorna 1995
Berts bryderier 1995
Storasyster och Lillebror och hallonen 1995

Storasyster och Lillebror och prutten 1995

Bert och Boysen 1996

Sunes hjärnsläpp 1996

Tuva-Lisa och Vindens son 1996

Sunes skolväska 1996

Bert och beundrarinnorna 1997

Storasyster och Lillebror. Dagiset 1997

Storasyster och Lillebror. Snutten 1997

Bert och bacillerna 1997

Sune börjar skolan 1997

Sunes hemligheter 1997

TV- OCH FILMPRODUKTIONER:

Sagan om Sune 15 x 15 min. 1987

Sune börjar tvåan 15 x 15 min. 1988

Fixarfirman Glada Hatten 3 x 15 min. 1989

Bosse – stadens största sjuåring 4 x 15 min. 1989

Trollkontroll 8 x 15 min. 1990

Fixarfirman Glada Hatten omg. 2 4 x 15 min. 1990

TV:s julkalender ”Sunes jul” 24 x 15 min. 1991

”Sunes sommar”, biofilm 1993

Bert-serien i SVT 12 x 30 min. 1994

Bert – den siste oskulden 1995-96

RADIOPRODUKTIONER:

Över 90 avsnitt om Sune 1983-1993 i Riksradiion samt på nästan alla lokalradiostationer

Berts dagbok i Radio Örebro och andra lokalradiostationer 1986-1993

Julkalendern Skor-Sten i den tidlösa tiden. P3 1987

Lite lögn i lådan. Barnradion P3 1988

Almanackan. Varje morgon 1989 i P3

Korvkalendern. P3 1990

Sören och Anders är över tretton. P3 1991

Sören och Anders gör intrång i sommarhagen, P3 1992

Berts bravader, Berts bekännelser och Kalle och Kaspar i Unga efter tre 1990-92

ÖVRIGT:

Musikturne med Hemliga Byrån 1987

7 grammofonskivor med hemliga Byrån

Teaterturne ”Sunnes party” 1990 och 1991

Teaterpjäsen ”Sunnes tjejtrassel” på Lisebergsteatern 1993

25 ljudkassetter med Sune

14 ljudkassetter med Bert

Spelet ”Sune och ryska posten” 1992

Killtjusarboken, Tjejtjusarboken och Sunnes lektips 1992

Fyra musiksagor: Farbror Gubbe går upp 1993, Den obarmhärtige Varulven 1993, Sune och den viktiga middagen 1994, Familjen Bytabortsson 1994

5 CD-kassetter: Slottmysteriet, Bosse – stadens största sjuåring, Tuva-Lisa 1, Kalle Klåfinger, Sunnes sånger (enbart musik)

CD-rom Sunnes party 1996